

УДК 351.853

К. А. Тимошук,
аспірант кафедри державного управління, філософський факультет,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,

ЕКОЛОГІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ

К. Tymoshuchuk,
PhD student, Taras Shevchenko National University of Kyiv

GREENING POLICY IN UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS

Визначено основні екологічні складові державної політики в Україні. Сучасна екологічна політика як на національному, так і на регіональному рівні, розробляється та впроваджується в напружених політичних умовах, до яких різноманітні політичні цілі та інтереси відомств часто призводять до конфліктів між окремими суб'єктами суспільства.

Загрозливішою стає соціоекологічна ситуація, яка склалася в Україні. Економіка України формувалася без належної оцінки екологічних можливостей окремих регіонів, абсолютна більшість промислових підприємств пов'язані головним чином з видобутком корисних копалин та початковими стадіями переробки сировини, тобто є нерентабельними, обтяжливими і забруднюючими.

У статті обгрунтовано ряд принципів, спрямованих на подолання кризової ситуації, що склалася у сфері розбудови екологічної безпеки для здійснення сталого розвитку суспільства. Автор виділяє основні доміанти змісту еколого-політологічних знань, проаналізовано методологічні засади дослідження екологічної політики, її витоки, суть, значення.

Автор розвиває ідею про екологізацію політики. Тобто функцію регулятора має відтепер суспільство. Ефективним засобом такого регулювання повинна бути виважена і науково обгрунтована соціально-екологічна політика. Початок екологізації політики означає кінець політики екстенсивного і енерговитратного та забруднюючого господарювання. Таке переплетення проблем, які й досі розглядаються в Україні як окремі і самодостатні, вимагає значного корегування їх в осмисленні і високої компетентності влади в реалізації.

Розкрито пріоритети екологічної політики, засоби проведення ефективної політики: культура природокористування, зростання екологічної компетентності влади та посилення її відповідальності за управлінські рішення.

The main environmental component of public policy in Ukraine is determined. Modern environmental policy at both the national and regional level, developed and implemented in a tense political environment in which the different political goals and interests of agencies often lead to conflicts between different actors of society.

Threatens face socio-ecological situation, which has developed in Ukraine. Ukraine's economy is formed without a proper assessment of the environmental features of individual regions, the vast majority of industrial enterprises are mainly related to mining and processing of the initial stages of raw materials, and they are unprofitable, cumbersome and polluting.

The article is justifying a set of principles aimed at overcoming the crisis situation in the sphere of environmental safety for sustainable development. The author identifies the main content of the dominant ecological and political science knowledge, analyzed methodological foundations of the study of environmental policy, its origins, the essence of the value.

The author develops the idea of a greening policy. The function of the regulator is now on society responsibility. An effective means of such regulation must be balanced and evidence-based social and environmental policies. Start greening policy means an end to the policy of extensive and energy-consuming and polluting economy. This intertwining of the problems that are still considered in

Ukraine as a separate and self-sufficient, requires significant adjustments in their understanding and high competence of the authorities in the implementation.

Opened priorities of environmental policy, means of effective policies: as a culture of nature, growth, ecological competence of the government and strengthening its responsibility for management decisions.

Ключові слова: державний механізм, екологічне навантаження, природне середовище, екологічна політика, сталий розвиток.

Key words: state mechanism, the environmental load, environmental policy, sustainable development.

АКТУАЛЬНІСТЬ

Складна екологічна ситуація в Україні, на думку Хилька М.І., значною мірою зумовлена тим, що в Україні недостатня увага приділяється питанням екологізації державної політики, суспільної свідомості та моралі, культури та освіти, що передбачає формування принципово нових цінностей, пріоритетів та світоглядних орієнтирів соціально-економічного розвитку, націленого на раціональне використання природних ресурсів і збереження та гармонійне відтворення усіх екосистем [10, с. 7].

Прийняття науково-обґрунтованих рішень та запобігання виникнення загроз в екологічній сфері потребує постійно діючого моніторингу оцінки екологічного стану в системі національної безпеки держави з використанням відповідної системи показників. Це, в першу чергу, потребує удосконалення методико-методологічної бази у цій сфері. Показники екологічного стану держави та окремих її територій мають враховуватись при оцінках соціально-економічного стану та окремі з них мають в обов'язковому порядку застосовуватись в якості цільових індикаторів в стратегічних документах соціально-економічного розвитку (зокрема, це стосується показників ресурсоемності, енергоемності, раціонального використання природних ресурсів, рівня антропогенного навантаження на екосистеми, забруднення ґрунтів, атмосфери, водних ресурсів, накопичення відходів тощо) [5, с. 34].

Екологічна складова державної політики має стати визначальною, що зараз демонструють усі високорозвинені країни. Це потребує, у першу чергу, перегляду нормативно-правової бази, її подальший розвиток та усунення правових колізій в існуючих правових актах. Така необхідність зумовлена тим, що незважаючи на велику кількість прийнятих законодавчих актів у цій сфері залишаються суттєві проблеми та суперечності з їх застосуванням з огляду на їх неузгодженість та певне дублювання. Окрім того, до цього часу не розроблені ряд норм прямої дії, що передбачені рамковим законом, зокрема, це стосується екологічних цілей і стандартів (норм) якості довкілля [6].

Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки розроблено відповідно до ст. 16 Конституції України, якою визначено, що забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи — катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави [1, с. 71—72].

Нинішню екологічну ситуацію в Україні можна охарактеризувати як кризову, що формувалася протягом тривалого періоду через нехтування об'єктивними законами розвитку і відтворення природно-ресурсного комплексу України. Відбувалися структурні деформації народного господарства, за яких перевага надавалася розвитку в Україні сировинно-видобувних, найбільш екологічно небезпечних галузей промисловості [3].

Звернення до феномена екологічної політики зумовлено також особливими соціально-економічними обставинами в Україні. Відомо, що там, де інститути громадянського суспільства мають тривалу історію і безапеляційний статус у соціумі і масовій свідомості, де екологічна культура спирається на надійне підґрунтя екологічних традицій, де екологічні права не лише передбачені, а й захищені, — там потреба політичного чинника незначна. За таких умов політичний фактор ніби розчиняється в інших — суспільно більш вагомих, прийнятних і звичних. На жаль, цього ще не можна сказати про українське суспільство.

Отже дослідження, вивчення й аналіз політичного чинника, його ролі і значення в подоланні екологічної кризи є нагальною потребою українського сьогодення. Саме тому, основною метою нашого дослідження є обґрунтування на сучасному науковому рівні принципів, спрямованих на подолання ситуації, що склалася, формування політики у сфері розбудови екологічної безпеки для здійснення сталого розвитку суспільства. Для України ця проблема є особливо актуальною.

Основні результати дослідження. Саме політичні й соціально-економічні фактори мають стати визначальними чинниками зниження негативного антропогенного впливу на природне середовище в Україні. Політико-правовий механізм розбудови екологічної безпеки країни полягає, з одного боку, у взаємодії різних гілок влади, а з іншого — в активності самого громадянського суспільства.

Порушення основних засад екологічної політики в площині цієї взаємодії часто-густо призводить до суттєвої деформації у досягненні мети.

Перш за все, як стверджує Андрейцев В.І., слід мати на увазі, що екологічна політика держави має уособлювати досягнення науково-технічного потенціалу, а тому має стати осмисленим і цілеспрямованим напрямом діяльності України щодо вирішення реальних екологічних проблем, орієнтованих на забезпечення екологічної безпеки, захист навколишнього природного середовища та дотримання режиму використання природних ресурсів на основі впровадження багатогранності форм права власності і права кори-

ствання і належного матеріально-технічного забезпечення.

По-друге, здійснення екологічної політики держави має опиратися на основні засади та важелі соціально-економічного розвитку, тобто базуватиметься на реальній економіці і безумовній соціальній орієнтації.

Тому в якості основних пріоритетів держава має виділяти найважливіші соціальні цінності — гарантування екологічної безпеки і захист екологічних прав людини, зокрема на безпечне життя і здоров'я.

По-третє, реалізація екологічної політики проводитиметься на базі довгострокових науково-технічних та поточних програм, серцевину яких мають складати цільові заходи економічного, науково-технічного, організаційного, матеріально-технічного та державно-правового забезпечення охорони життя та здоров'я громадян від небезпечного середовища, створеного внаслідок антропогенної діяльності та аномальних природних явищ.

По-четверте, держава має запроваджувати систему гарантій і визначати основні засади права загального використання природних ресурсів своїм громадянам та створювати необхідні соціально-економічні умови для сприятливого спілкування людини із навколишнім природним середовищем для задоволення рекреаційних, оздоровчих, біологічних та інших життєво необхідних духовних та майнових інтересів громадян.

По-п'яте, вирішення екологічних проблем доцільно забезпечити системою гарантій ощадливого використання та відтворення природних ресурсів на основі застосування і впровадження різноманітних форм права власності на землю та інші природні ресурси, права постійного та тимчасового природокористування, багатогранності форм господарювання з метою задоволення потреб виробників, інших верств населення у продуктах харчування природного походження [1, с. 71—72].

Надзвичайно важливо, щоб прийняття та запровадження державної екологічної політики здійснювалось з дотриманням екологічних, соціальних, гуманітарних, власно еколого-правових принципів збереження, відтворення та поліпшення навколишнього природного середовища, безпечно і сприятливого для здоров'я та життя громадян України.

Розробка принципів засад екологічної політики держави в частині забезпечення екологічної безпеки в значній мірі ускладнюється неоднорідністю та неоднозначністю підходів щодо виявлення змісту останньої. Скажімо, в спеціальній "екологічній" літературі екологічна безпека інтерпретується в декількох понятійних значеннях:

- а) захист людини та навколишнього природного середовища від надзвичайної небезпеки;
- б) умова збереження здоров'я людей і забезпечення сталого соціально-економічного розвитку;
- в) гарантія попередження екологічних катастроф та аварій;
- г) баланс розвитку екосистем.

При формуванні основ державної екологічної політики в частині правового забезпечення екологічної безпеки доцільно враховувати що чинне екологічне законодавство України в якості юридичних критеріїв безпечного навколишнього природного середовища передбачає спеціальні нормативи екологічної безпеки:

- а) гранично допустимі концентрації забруднених речовин у природному середовищі;

- б) гранично допустимі рівні акустичного, електромагнітного, радіаційного та іншого шкідливого впливу на це середовище;

- в) гранично допустимий захист забруднюючих речовин у продуктах харчування [2, с. 157—163].

Очевидно, що два перших нормативи характеризують якісний рівень зовнішньої екологічної безпеки людини, а останній вказує на його внутрішню безпеку. Зрозуміло, що наведена законодавча модель веде до дещо розширеного розуміння безпечного навколишнього середовища, в межах якого й повинна забезпечуватися екологічна безпека.

Екологічна політика як комплекс засобів і заходів, спрямованих суспільством і державою на охорону та оздоровлення довкілля, ефективне поєднання природокористування і природоохорони та забезпечення нормальної життєдіяльності громадян, має два виміри — нормативний і регуляційний. Перший — це система правил і норм, другий — це конкретні дії для охорони навколишнього середовища. Зміст і структура природоохоронних заходів потребують уточнення суті, мети, цілей, принципів, завдань, способів та основних напрямів екологічної політики.

Основною екологічної політики України є покращення якості життя за умови оптимального використання та відтворення природних ресурсів. Екологічна політика викликана узгодити соціальні та екологічні завдання суспільства як основу вирішення проблеми глобальної екологічної кризи.

Основні принципи екологічної політики України викладені у ст. 3 Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища". На основі узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду формування механізмів вирішення соціальних і екологічних проблем виокремлені основоположні принципи екологічної політики України у перехідний період:

- а) пріоритет екології над економікою, поступовий та поетапний перехід до нових механізмів державного управління у сфері реалізації екологічної політики;
- б) відповідність механізму державного управління у сфері реалізації екологічної політики фактичному стану розвитку суспільства;
- в) узагальнення позитивного вітчизняного та зарубіжного досвіду з метою вирішення екологічних проблем;
- г) участь держави у фінансуванні екологічних проблем;
- д) забезпечення сталого і невиснажливого природокористування;
- е) неперервне екологічне виховання, екологічна освіта й отримання екологічної інформації [8].

З метою забезпечення реалізації ефективної екологічної політики в Україні необхідно в основу професійної підготовки фахівців у всіх сферах діяльності (господарської, правової та екологічної) закласти основні системні принципи сталого розвитку.

Основним суб'єктом екологічної політики повинна бути держава, оскільки реалізація екологічної, як і будь-якої іншої політики, неможлива без підкорення волі окремих осіб спільним інтересам. Основна роль у прийнятті рішень на національному рівні належить галузевим міністерствам, державним комітетам та іншим центральним органам державної виконавчої влади. Вони регулюють використання, відновлення і розміщення природних ресурсів, забезпечують екологічне обґрунтування доцільності господарських проектів, організацію постійного моніторингу довкілля, еко-

логічної експертизи, екологічного контролю, екологічного виховання, екологічної освіти тощо.

Основні методи реалізації екологічної політики: економічні (податки, санкції, пільги), адміністративно-правові (закони, укази Президента, постанови уряду, накази міністерств тощо), освітньо-інформаційні (преса, радіо, телебачення). Формуючи екологічну політику важливо знати і дотримуватись головних екологічних законів. Засоби, які використовуються для реалізації екологічної політики: заходи природоохоронного спрямування, економічне регулювання і стимулювання природоохоронної діяльності, примусові та спонукальні заходи.

У реалізації екологічної політики сучасні вчені виділяють три основні рівні: глобальний, національний і локальний. Вважаємо за необхідне виокремити такі рівні здійснення екологічної політики:

- локальний — рівень підприємства організації;
- місцевий — рівень адміністративного району, міста;
- регіональний — рівень області;
- субнаціональний — рівень кількох областей;
- національний — рівень держави;
- міждержавний — рівень кількох держав;
- планетарний (глобальний) — рівень планети.

Екологічна політика є окремим напрямом діяльності держави і державного управління. Державне управління — діяльність, спрямована на виконання законів та інших нормативно-правових актів шляхом використання різних форм організуючого впливу на суспільні явища та процеси. Об'єктом управлінських відносин є майже всі сфери життя людини, а визначальним принципом цього виду діяльності є підпорядкованість. Тому методом адміністративно-правового регулювання є владні приписи. Якщо розглядати державне управління у сфері екологічної політики з позицій системного аналізу [7], то суб'єкти управління (державні органи та органи місцевого самоврядування) та об'єкти управління (підвідомчі сфери управління) повинні ефективно взаємодіяти через управлінську діяльність (суспільні відносини, які складаються між елементами системи).

За своєю суттю державне регулювання ширше, ніж поняття "державне управління", оскільки останнє для досягнення своєї мети використовує адміністративні впливи, тобто методи прямого зв'язку. Державне регулювання передбачає здійснення комплексних заходів у сфері екологічної політики з метою їх упорядкування, встановлення загальних норм і правил суспільної поведінки для охорони живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту здоров'я та життя населення, організації та підтримання раціонального використання і відтворення природних ресурсів. За умови ефективного функціонування державного регулювання включається потреба прямого втручання держави та її інституцій у діяльність екологічних структур [4].

Для виконання завдань сформульованих вище, необхідно розвивати відповідний механізм реалізації, який має включати такі компоненти:

- державну інституційну інфраструктуру регулювання екологічної безпеки,
- систему екологічного законодавства,
- регіональні екологічні програми,
- економічний механізм природокористування.

У свою чергу, регіональна екологічна політика повинна об'єднувати такі сфери діяльності як науки, система еколо-

гічного моніторингу, експертні процедури прийняття рішень, економічні важелі управління регіонального рівня, механізм формування екологічної культури господарювання та інші, що значно активізує процес управління природоохоронною діяльністю [3].

В умовах, коли в країні багато екологічних проблем, а ресурси для їх розв'язання обмежені, одним із головних завдань екологічної політики, на національному та регіональному рівні є визначення та реалізація важливих стратегічних завдань. Згідно зі стратегічними цілями уряду України на перші десять років XXI століття такими завданнями були:

- забезпечення екологічної безпеки усіх сфер життєдіяльності;
- екологічне оздоровлення і відтворення порушених екосистем, у першу чергу басейнових;
- створення екологічних передумов для переходу до сталого розвитку, передусім на екологічно депресивних територіях;
- збереження та розширення біологічного та ландшафтного різноманіття;
- внутрішня інтеграція екологічних вимог у секторальну політику в системі забезпечення життєдіяльності суспільства;
- впровадження міжнародних стандартів, регламентів системного екологічного управління; — демократизація процесу прийняття рішень і посилення відповідальності за їх виконання [3].

Завдання екологічної політики на найближчий час матимуть подвійну спрямованість. По-перше, вдосконалення на інституційному та технологічному рівнях мають перебороти негативні тенденції розвитку виробничого комплексу, враховуючи необхідність значного зменшення ресурсо- та енерговитрат. По-друге, необхідно забезпечити таку систему управління й технологічної підтримки, яка б не дала можливості посилити техногенний тиск на довкілля тоді, коли виробництво подолає кризу та почне ритмічно функціонувати.

Сучасна екологічна політика як на національному, так і на регіональному рівні, розробляється та впроваджується в напружених політичних умовах, до яких різноманітні політичні цілі та інтереси відомств часто призводять до конфліктів між окремими суб'єктами суспільства.

Трапляються ситуації, коли надзвичайно важко знайти політичний консенсус між екологічними органами та природокористувачами, інтереси яких часто лобюються відповідними відомствами та місцевими владними і неурядовими структурами. Зокрема, це стосується питань використання природних ресурсів суспільного користування, розподілу економічних вимог та витрат, відповідальності за майбутні екологічні наслідки тієї чи іншої діяльності (або бездіяльності) тощо.

Приєднання України та її регіонів до загальноєвропейського процесу регіоналізації вимагає від неї застосування механізмів регіонального розвитку, за змістом подібних тим, що використовуються в країнах Європи і перш за все щодо впровадження механізмів програмно-цільового підходу [9].

При їх різноманітті основна їх особливість полягає у тому, що вони організують участь і об'єднують зусилля різних ланок управління у регіональному розвитку.

Особливого значення набувають процеси використання "екоринкових" відносин у сфері екологічної політики.

ВИСНОВКИ

Таким чином, можна зробити такі висновки. По-перше, в Україні сформована певна система управління у сфері екологічної політики як на національному, так і регіональному рівні. Ця система має нормативно-правове підґрунтя, яке постійно оновлюється.

Однак, у той же час, завдання вступу до ЄС потребує вдосконалити роботу регіональних органів влади відносно транскордонного співробітництва, а також потребує законодавчо обґрунтованих їх повноважень.

По-друге, підвищення результативності регіональної екологічної політики потребує всебічної екологізації суспільного розвитку, поєднання економічних, соціальних та екологічних проблем. Екологічна політика має носити міжсекторіальний характер. Треба посилити питому вагу науки у прийнятті рішень в галузі природоохористування.

По-третє, необхідно забезпечити таку систему управління й технологічної підтримки у сфері екологічної політики, перш за все на регіональному рівні, яка б не дала можливості посилити техногенний тиск на довкілля тоді, коли виробництво подолає кризу та почне ритмічно функціонувати, а цей час вже прийшов.

По-четверте, перспектива розвитку екологічної політики тісно пов'язана у з виконанням завдань по входженню України в Європейський екологічний простір як чинник загального процесу Європейської інтеграції.

Сьогодні наочно відчувається процес зміни морально-політичної парадигми. Ті переконання, які протягом десятиліть вважали (принаймні офіційно) продуктивними, нині втратили колишню однозначність. Якщо наслідки наукових революцій часто-густо позначались лише в теорії, то зміна політичних парадигм спричиняє здебільшого крах реальних державно-політичних інститутів [10, с. 51—65].

Нині зрозуміло, що сучасні постіндустріальні суспільства вже не можуть далі розвиватися у традиційний спосіб, інакше ми потрапимо в так звану екологічну безодню. Те, що господарство, економіка є домінуючою підсистемою, центральною сферою культури нашого часу, вже не викликає заперечень. Сучасний уклад у політиці, що перебуває в полоні економічної парадигми, без усякого сумніву призведе планету до екологічної катастрофи, до того ж країни так званого третього світу матимуть найбільш жалюгідний стан.

Отже, екологічна криза змушує відмовитися від національно-економічної парадигми в політиці. Правильною буде політика, яка зможе якнайбільше зберегти природні основи навколишнього світу, але аж ніяк не та, котра сприяє максимальному економічному зростанню, нехтуючи екологічними проблемами суспільства.

Екологічна криза як глобальна криза цивілізації — це криза діючих механізмів адаптації соціуму в навколишньому соціальному і природному середовищі. Людське співтовариство не встигає адаптуватися до мінливого довкілля, насамперед через інерційність мислення, і тому втрачає здатність до саморегуляції. Постає нагальна потреба замінити напрям цієї взаємодії за допомогою реформи соціальних інститутів і управління.

Підґрунтям для класичної політичної економії був принцип, згідно з яким ринок має вирішувати усі проблеми без будь-якого спеціального втручання з боку держави.

Проте ХХ століття внесло принципові корективи у цей принцип. Концепція державного регулювання економіки, висунута й розвинута Дж. Кейнсом, Ф. Рузвельтом і Дж. Соросом, довела серйозність ідеї прогнозованої економіки. Доктрину невтручання держави в економіку Дж. Сорос називає "ринковим фундаменталізмом" і попереджає, що останній сьогодні є більшою небезпекою для світового співтовариства, ніж тоталітарна ідеологія. Але за умов сучасності треба дбати про більше — не лише про керування економікою, а й про науковий прогноз розвитку суспільства. Імперативом нашої технологічної цивілізації стає принцип відповідальності за життя, яке постійно перебуває під загрозою й щомиті може обірватися, адже вперше за історію людства діяльність людини може мати незворотні наслідки і завдати непоправну шкоду як життю її самої, так і природному довкіллю.

Звідси постає ідея відповідальності за майбутнє. Принцип відповідальності спрямовує нас безпосередньо в царину політики, у сферу управління людською спільнотою.

За умов загальної екологічної кризи потрібна, насамперед, нова система вимог, що обмежує ту чи іншу систему діяльності людей. Усі гілки державної влади зобов'язані ефективно втручатися у виробничу діяльність, в економічний процес, невтручання в який було основою ідеологічного кодексу індустріального суспільства. Політика взагалі, а отже, й екологічна політика має своєю передумовою наявність своїх суб'єктів, завдяки участі й діяльності яких вона здійснюється на основі вихідних принципів і з використанням відповідних методів. На сьогодні в працях філософсько-правового напрямку екополітику вважають найважливішим засобом концентрації зусиль суспільства в напрямку оптимізації природо перетворювальної діяльності і гармонізації відносин із природою [2].

Ефективність екологічної політики неможлива без екологічно свідомої особистості як суб'єкта екологічної дії. Тому і одним із завдань екологічної політики є формування "екологічного типу" особистості, адже для розв'язання гострих екологічних проблем сучасності і майбутнього потрібні не лише державні і соціальні механізми, а й новий тип особистості, здатної на любов до всього живого на планеті і до відповідальності за його долю. Ніякі закони, ніякі репресивні заходи не зможуть самі по собі переорієнтувати суспільство з бездумного споживацтва (хай і вимушено обмеженого економічною кризою) на свідоме самообмеження в низці істотних моментів.

Таким чином, базування екологічної політики України, на ряді принципових, ґрунтовних ідей мусить забезпечити її невідповідний характер, теоретичну і наукову обґрунтованість, ефективність і практичність в майбутньому.

Державна екологічна політика України здійснюється у межах реалізації екологічної функції держави. Вона охоплює діяльність по розпорядженню, в інтересах суспільства, використання природних ресурсів, що знаходяться у власності держави (та інших суб'єктів), а також діяльність спрямовану на забезпечення раціонального використання природних ресурсів з метою попередження їх виснаження, деградації якості довкілля і, на кінець діяльність по охороні екологічних прав і законних інтересів фізичних і юридич-

них осіб. Екологічна функція держави здійснюється у забезпеченні збалансованого співвідношення екологічних та економічних інтересів суспільства, та надання необхідних гарантій для реалізації і захисту прав людини на сприятливе для життя навколишнє середовище.

На сьогоднішній час державна екологічна політика України будується з урахуванням міжнародних документів і у сфері права. У сфері права вона характеризується формуванням законодавчої і нормативної бази охорони навколишнього середовища, проживання, природокористування і, встановленням відповідальності порушення вимог екологічного правопорядку та безпеки, створенням спеціальних управлінських і охоронних структур, через участь у міжнародних і міждержавних заходах з охорони навколишнього природного середовища та іншими показниками.

Незважаючи на розуміння глобальної та європейської стратегії в екологічній сфері, в Україні існують проблеми, які потребують нагального вирішення:

- недостатня увага основних політичних сил до екологічних проблем;
- не повною мірою реалізований потенціал громадськості у формуванні екологічної політики;
- недооцінка екологічної складової у стратегіях соціально-економічного розвитку країни;
- неналежне виконання зобов'язань, взятих Україною у зв'язку з підписанням міжнародних угод у природоохоронній сфері та недостатній рівень виконавчої дисципліни;
- недостатнє розмежування регулюючих функцій і господарської діяльності у межах Мінприроди;
- недостатнє інформування експертів та громадськості з екологічних питань, зокрема припинено випуск Національних доповідей про стан навколишнього природного середовища України, практично відсутня офіційна інформація щодо ходу підготовки і позиції України стосовно "Ріо+20";
- відсутність системного моніторингу стану навколишнього природного середовища на основі сучасних технологій;
- значною мірою втрата поверхневих вод як джерела питно-господарського водопостачання, підтоплення більшості промислово-міських агломерацій, забруднення атмосферного повітря, деградація сільськогосподарських земель;
- екологічні проблеми з небезпечними відходами, знятими з експлуатації гірничо-видобувними підприємствами;
- проблеми з адаптацією економіки України до глобальних змін клімату;
- недостатня гармонізація національної системи звітності суб'єктів господарювання різних форм власності з екологічних та економічних показників до стандартів ЄС та ООН.

Література:

1. Андрейцев В.І. Тектолого-правові аспекти забезпечення сучасної екологічної політики держави // *Право України*, 2011. — № 2. — С. — 71—72.
2. Ашикова Е.І. Нормативно-правове забезпечення державної регіональної екологічної політики України // *Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр.* — Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2009. — Вип. 1 (24). — С. 157—163.
3. Васюта О.А. Екологічна політика в сучасній Україні // *Збірник навчально-методичних і наукових статей історичного факультету Луцького педагогічного університету*.

Серія: історія. Вип. 5. — Луцьк, 2000. — 207 с. — С. 19—29.

4. Гаман П.І. Державне управління екологічним розвитком і природоохоронною діяльністю // *Держава та регіони*. Серія: Економіка і підприємництво. — 2003. — № 4. — С. 63—66.

5. Малиш Н.А. Ефективні механізми формування державної екологічної політики: монографія / Н.А. Малиш. — К.: К.І.С., 2011. — 348 с.

6. Наукові засади розробки стратегії сталого розвитку України: монографія / ІПРЕЕД НАН України, ІГ НАН України, ІППЕ НАН України. — Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2012. — 714 с.

7. Неліпа Д.В. Системний аналіз в політології: теорія, методологія, практика: монографія / Д.В. Неліпа; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — К.: Центр учбової літератури, 2011. — 311 с.

8. Про схвалення Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України № 880-р. від 17 жовт. 2007 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/880-2007-%D1%80>.

9. Пила В., Абрамов В. Програмно-цільовий метод управління соціально-економічним розвитком // *Економіка України*. — К., 1998. — № 9. — С. 32—39.

10. Хилько М. Екологізація політики. — К.: ВАДЕКС, 2014. — 344 с.

References:

1. Andrejtsev, V.I. (2011), "Tektologal aspects of modern environmental policy", *Pravo Ukrainy*, vol. 2, pp. 71—72.
  2. Ashykova, E.I. (2009), "Regulatory support Ukraine State Environmental Policy", *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, vol. 1 (24), pp. 157—163.
  3. Vasuta, O.A. (2000), "Environmental policy in modern Ukraine", *Zbirnyk navchal'no-metodychnykh i naukovykh statej istorychnoho fakul'tetu Luts'koho pedahohichnoho universytetu*, vol. 5, pp. 19—29.
  4. Haman, P.I. (2003), "Public administration environmental development and environmental protection", *Derzhava ta rehiony*, vol 4, pp. 63—66.
  5. Malysh, N.A. (2011), *Efektivni mekhanizmy formuvannia derzhavnoi ekolohichnoi polityky* [Effective mechanisms of state environmental policy], K.I.S., Kyiv, Ukraine.
  6. Burkyns'kyj, B.V. (2012), *Naukovi zasady rozrobky stratehii staloho rozvytku Ukrainy* [Scientific principles of sustainable development strategy of Ukraine], IPREED NAN Ukrainy, Odessa, Ukraine.
  7. Nelipa, D.V. (2011), *Systemnyj analiz v politolohii: teoriia, metodolohiia, praktyka* [System analysis in political science: theory, methodology, practice], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.
  8. Cabinet of Ministers of Ukraine (2007), "Approval of the Concept of National Environmental Policy of Ukraine till 2020", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/880-2007-%D1%80> (Accessed 17 October 2007).
  9. Pyla, V. and Abramov, V. (1998), "Program-target method of management of socio-economic development", *Ekonomika Ukrainy*, vol. 9, pp. 32—39.
  10. Khyli'ko, M. (2014), *Ekolohizatsiia polityky* [Greening policy], VADEKS, Kyiv, Ukraine.
- Стаття надійшла до редакції 29.12.2015 р.*